میوانی ئەم جارە

نەخۆشی و ددان

چاوپێکەوتنی: دیاری فەریدون

ییواز ییەم جارییی یۆشە یەیایی
د یتۆری ددایی : سەعید شێخ لەتیف , پسپۆری
نەخۆشییە یاز ی دییودایی , یایۆستای
یۆلیژی پزیش ی ی ددانە یەم
ففتو فۆففاف لە ففۆ فرد

پ .هۆی نەخۆشییەکانی ناو دەم و ددان چین:؟

و. بەکورتی دووجۆرە نەخۆشی زۆر بڵاوە :

– کلۆر بوونی ددان (Dental caries) : هۆکاری سەرەکی‌یەکەی : نەشتنی ددان و مانەوەی خۆراک و شیرینی‌یە لەنێوان چاڵ و چۆڵی ددانەکاندا . پاشان بەیارمەتی بەکتریا ترشەڵۆک دروست ئەبێت .

– پوکە سۆ (Gingivitis) : هۆکارە سەرەکییەکەی: نەشتنی ددان و مانەوەی ئەو چینە لینجە (پەڵەی ددان Dental plaque) ە بۆ ماوەیەکی دوور و درێژو کەڵەکە بوونی پاشەڕۆی خۆراک و کلس و بەکتریا کەپوکی ددان ئەسووتێنێتەوە ,ئەگەر ئەو هۆکارە چارەسەر نەکرا ئەبێتە هۆی سۆی دەورو بەری ددانەکان (Periodontitis) کەئێسکی ددانەکان ئەتوێتەوە و ددانەکان ئەکەونە لەقین .

پ . ئەو نەخۆشی یەگشتییانەی کار لەناو دەم وددان ئەکەن چین:؟

و. بۆ نموونە :

– نەخۆشی شەکرە (Diabitis) ئەبێتە هۆی بۆ سۆی پوک و دەڤەری ددانەکان .

– نەخۆشی کەم خوێنی (Anaemia) ئەبێتە هۆی زمانە سۆ و لغاو و دەمە سۆ.

– نەخۆشییەکانی خوێن وەک تێک چوونی مەینی خوێن , ناتەواوی لەژمارەو شێوەو قەبارەی خرۆکەکانی خوێن . ئەبێتە هۆی دروستبوونی چەند کێشەیەک لەپرۆسەی چارەسەرکردنی دەم و ددانیدا"

– چەند نەخۆشییەکی پێست لەناو ڕووپۆشی دەمدا بەنیشانەی تایبەتمەند دەرئەکەون

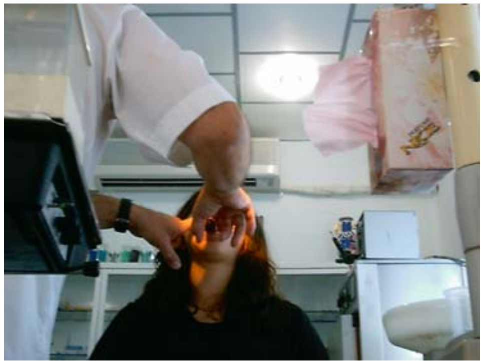

– نەخۆشی سورێژە :پێش دەرکەوتنی نیشانەکانی لە پێستدا, لەناو ڕوپۆشی گوپی نەخۆشەکەدا خاڵی سۆی تایبەتی دەرئەکەوێت کەپێی ئەڵێن خاڵی کۆپلیک(kopliks Spots) .

– بەکارهێنانی چەند دەرمانێک بۆ نەحۆشی یە درێژ خایەنەکان وەک دەرمانی فیٚ (Dilantin) ئەبێتە هۆی گەورەبوون و شێوانی پوک

– نەخۆشی شێر پەنجەی خوێن (Leukemia) (سپی بوونی خوێن) ئەبێتە هۆی پوکە سۆ , وەزۆر گرنگە لەپوکەسۆی جێگەیی ئاسایی جیابکرێتەوە .

– ئەو نەخۆشییانە و ئەو دەرمانانەی کەئەبنە هۆی کەمڕژێنی لیک (دەم وشکی Xerostomia=Dry mouth) ئەبێتە هۆی نەخۆ شی ناو دەم و ددان وەک کلۆری, دەمە سۆ , زمانە سۆ ..

– چەند نەخۆشییەکی جۆراو جۆری تر .....

پ . ڕێی دەستنیشانکردنی چی‌یە ؟.

و. دەستنیشانکردنی کلۆری ددان و نەخۆشی پوک بەسەردانی پزیشکی ددان ئەبێت , بەپرسیار لەشێوازی نەخۆشی‌یەکە و پشکنینی کلینکی , نەخۆشی‌یە گشتی‌یەکان و ئەو دەرمانانەی کە نەخۆش بەکاری ئەهێنێت و ئەبێتە هۆی نەخۆشی ناو دەم . بەپشکنینی جۆراو جۆر وەک پشکنینی خوێن و ڕاپۆرتی پزیشکی هەناوی پسپۆر

پ . چارەسەری چی‌یە؟

و . ئەگەر زوو بەپیری‌یەوە بچیت ددان بەپڕکردنەوەی کلۆری‌یەکە ڕزگار ئەکرێت . نەخۆشی پوکیش هۆکارە جێگەیی‌یەکەی لەلای پزیشکی ددان چارە سەر ئەکرێت , بەڵام ئەگەر هۆکارەکەی گشتی بێت هەر یەکە بەپێی نەخۆشی‌یە تایبەتیەکە چارەسەر ئەکرێت .

پ. دوا ئامۆژگاریت چی‌یە بۆ خەڵک :

و. هەموو کەسێک پێویستە ساڵی دوو جار سەردانی پزیشکی ددان بکات بۆ چارە سەر کردن یان دەستنیشانکردنی کلۆری ددان و چارەسەرکردنی پێش ئەوەی بگاتە قۆناغی لەدەستدانی ددانەکە .هەروەها ئەبێت هاوڵاتی ڕۆشنبیری زانستی هەبێت کەبزانێت دەم وددان گرنگی‌یەکی تایبەتی هەیە بۆ دەستنیشانکردنی زۆر نەخۆشی‌و خۆی نەخاتە بەر دەستی کەسانی ناشارەزا بۆ چارەسەرکردنی دەم وددانیان و ژیانیان نەخەنە مەترسی‌یە وە .